

Domoljub

V Ljubljani 7. oktobra 1942-XX

55 - Štev. 41

V ogledalu

Komedija z nesmrtnostjo

Včasih kdo z največjim zanosom kliče: »Nesmrtnost! Kakšna velika misel in kakšno veselje! Večno bomo živeli! Zemlja vzame, kar je njenega, in nebo, kar je njegovega. Kako poln veselja bo za nas veliki dan vstajenja!« Tako marsikdo govori, ampak govori tja v en dan, in smrt se mu roga ter pravi: »Samo potrpi, prijatelj, da pridem po Te! Takrat boš strmel, kako boš sprejemal mene, Smrt, ki vidiš v nesmrtnosti! Takrat bo vse hitelo Tebi na pomoč, da bi me pregnali, od vseh strani boš klical zdravnike, da bi se me rešil.«

Da kdor take velike besede kar tja v en dan govoriči, nima v sebi tiste prave verske sile, ker bi se sicer kot živ in zdrav človek bridko zavedal strašne resnice: »Smrt, kje je tvoje želo!«

Smrt ima za človeka vedno boleče želo. Kdor misli, da to ni res, gozbeda tja v en dan in igra komedijo z večnimi resnicami življenja in smrti.

Kako so nečimerni!

S prijateljem se že več let nisva videla. Ko sva se zadnjič spet srečala, me je veselo pozdravil ter dejal:

»Ti si pa videti za čuda zdrav in krepak!«
»Prijatelj, le šališ se! Kje je že moja nečimernost! No, nič ne rečem, kakor veš, pred 20 leti sem bil pa res fant od fare!«

Najin pogovor je poslušal Tine ter zagodrnjal: »Glej ga, še vedno je prav tako nečimern, kakor je bil pred 20 leti. Kar ne more si kaj, da se ne bi pobahal, kakšen korenjak je bil pred 20 leti. In kar otožen je ta nečimernež zdaj, ko se zmisli, kako se je takrat samega sebe občudoval in rad gledal, da so ga občudovali tudi drugi.« Na glas pa je prijatelj Tino lahko dostavil in prav je imel: »Če morda meniš, da v Tebi ni zdaj nobene nečimernosti več,«

»motiš. Ali naj rajši rečem: Kako bi le mogel biti pred 20 leti, ko pa še sedanjosti nisi za en trenutek ne moremo zadržati, da bi se ustavila?«

Učenjak

Ivan pozna modrijane vseh vekov in tudi njihove nauke. Nihče izmed njih pa ga ne zadovolji, ker Ivan s svojo bistroumnostjo v vsakem odkrije slabosti in napake. Pregled človeških neumnosti in zmot, ki so jim bili vdani tudi največji duhovi, ga navdaja z živim prepričanjem, da so zmote neizogibna usoda človeka, ki je samemu sebi prepuščen. In vendar se motim, ko tako mislim o učenjaku Ivanu.

Njega ravno kritika, ki z njo strahuje živo in mrtve, navdaja z občutkom duševne sile in svoje premoči. Zato tako rad razlaga: Človeku je dana moč spoznanja. — Kajpada Ivan pri tem misli sam nasel in prav nič se ne zave, da so tako mislili in govorili že njegovi predniki ter za njimi tudi njegovi sodobniki, dasti, kakor sam pravi, v njihovih besedah ni bilo resnice. Ali bo z njim kaj drugače?

Prav nič drugače ne bo z njim, čeprav si dopoveduje tako. Zgodi se, da Ivanu kdo pravi: Človek mora sprejemati nauk od zgoraj! Dati mora prav tistemu, ki je dejal: »Jaz sem luč svetla! Če Ivan kaj takega sliši, je že užaljen, ker se mu zdi, da je tako govorjenje dvom v njegovo duševno premoč.

Vesela trgatev

Vojni dogodki preteklega tedna

Ameriško oklepnico je potopila italijanska podmornica

Italijansko vojno poročilo št. 863 prinaša tole važno poročilo:

To noč ob 2.34 (po italijanskem času) je v severni širini 2.15 in v zahodni dolžini 14.25, to je okoli 350 milj jugozapadno od Freetowna (Zahodna Afrika) atlantska podmornica »Barbarigo« pod poveljstvom Enza Grossija napadla severnoameriško oklepnico, ki je plula v smeri 150 s hitrostjo 13 vozlov.

Oklepnica je bila zadeta v ladijski kljun s štirim torpedi in videli so, kako se je potopila.

Severnoameriška oklepna vrsta »Mississippi«, ki jo je potopil poveljnik Grossi, je imela 35.400 ton ter je bila oborožena z 12 356 mm, 12 127 mm topovi; z osmimi 127 mm in s štirim 157 protiletalskimi topovi, z dvanajstimi 40 mm strojnimi ter je imela na krovu tri letala z vzletišči. Varoval jo je navpični 356 oklep in dva 102.30 mm mostova. Razvijala je hitrost 22 vozlov ter je imela v mirnem času na krovu 1365 ljudi.

Junaško odbit sovražni napad

Pretekli teden je italijanska divizija »Folgore« junško odbila sovražni napad na severnem odseku egiptiskega bojišča, kjer je sovražnik zaman poskušal predreti osne čete.

Vojno poročilo 854 poroča, da je bilo dne 28. septembra pri El Alameinu na obeh straneh močno topovsko streljanje. V letalskih bojih je bilo sestreljeno eno angleško letalo. — Angleška letala so napadla Bengazi, kjer je bilo poškodovanih nekaj hiš ter 12 civilistov ranjenih.

Vojno poročilo 855 naglašja, da je bilo topovsko streljanje zlasti hudo na severnem odseku bojišča. Osna letala so ponoči dolgo bombardirala železniško postajo El Hammam. — Sovražna letala so hudo napadla Tobruk, kjer pa je bilo eno letalo zbito.

Vojno poročilo 856 od 30. sept. pravi, da na egiptskem bojišču tega dne ni bilo posebnih dogodkov, da pa so nemški lovci v zračnih bojih zbili 6 angleških letal, eno pa je bilo zbito nad Tobrukom.

Vojno poročilo 857 od 1. oktobra prinaša popis, kako je sovražnik napadel osne čete ter bil odbit: »Oddelki sovražne pehote so, podprti z oklepnimi oddelki včeraj zjutraj (30. septembra) napadli našo severno razvr-

Angleški ujetniki zajeti na egiptiski fronti.

stitev v Egiptu. Napad je bil zlomljen z občutnimi izgubami za nasprotnika. Zajeli smo nad 200 ujetnikov. Eno angleško letalo je bilo sestreljeno v dvoboju z nemškimi lovci, drugo pa zadeto od protiletalske brambe v Tobruku in je moralo pristati na področju Marsa Lih. Posadka 5 podčastnikov je bila zajeta.

Vojno poročilo 858 od 3. oktobra sporoča: V srditem boju, v katerem je bil sovražni napad odbit in ki o njem govori včerajšnje vojno poročilo, se je posebno odlikovala divizija »Folgore«. Številni tanki so bili uničeni. To noč je pri napadu na Tobruk bilo zadeto eno angleško letalo, ki je goreče padlo na tla. — Blizu otoka Kreta je bil od nemških lovcev angleški bombnik prisiljen pristati. Letalec je bil ujet.

Novi uspehi na Ruskem — Italijanske čete se odlikujejo

Nemško »uradno poročilo od 28. septembra sporoča, da so nemške čete pridrle v severne dele mesta Stalingrada, na Kavkazu pa so zavzele več višin.

Uradno poročilo od 29. septembra naznanja, da so nemške čete južno od Tereka na Kavkazu zavzele močno zgrajene in žilavo branjene postojanke.

Uradno poročilo od 30. septembra se glasi, da so zavezniške čete južno od Tereka na Kavkazu močno napredovale in da so bili v severnem delu Stalingrada zavzeti spet novi mestni deli. — Na bojišču ob reki Don so

italijanske čete odbile več sovjetskih poskusov priti čez reko.

Vojno poročilo od 1. oktobra veči, da na Kavkazu boji za višinske postojanke še trajajo, da pa so nemške čete v severnem delu Stalingrada napravile več klinov.

Vojno poročilo od 2. oktobra pravi, da nemške čete na Kavkazu napredujejo. Severno-zahodno od Stalingrada je bilo v naskoku zavzeto predmestje Orlovka, ki je bilo spreminjeno v močno trdnjavo. — Ob reki Don so zavezniške čete, med katerimi zlasti omenjajo tamkajšnje italijanske sile, prizdele sovražniku velike izgube težkega orožja in vozil.

Velike sovražne izgube na morju

Nemško uradno poročilo od 28. septembra naznanja, da so v severnem Atlantskem morju nemške podmornice uničile večino ameriških ladij, ki so vozile vojake na Anglesko. V več dni trajajočih napadih so potopile parnik 19.000 ton, drugi parnik 17.000 ton, tretji parnik 11.000 ton ter en rušilec. Te tri ladje so bile za sovražnika zlasti zato tako dragocene, ker so bile tako velike in hitre. — V drugih delih tega morja od Afrike do Amerike so nemške podmornice potopile še 11 ladij s 57.600 tonami, tako da je sovražnik zadnje 4 dni izgubil 104.000 ton.

Uradno poročilo od 1. oktobra sporoča spet nove uspehe na morju: Ob južni in severni ameriški obali ter v srednjem delu Atlantskega morja so nemške podmornice spet potopile 12 ladij s 769.200 tonami. 22 ladij je bilo poškodovanih.

Vse židovsko premoženje, med njimi 6000 hiš v vrednosti 1.2 milijarde kron, je zasegla Slovaška.

Kunče meso ostane v Nemčiji še nadalje v svobodni prodaji.

Za 20% bodo zmanjšali porabo mesa v Združenih državah Severne Amerike.

Desetkrat večji so japonski izdatki v sedanjih vojni v primeri s občajnimi časi in trikrat večji v primeri s stroški, ki jih je zahtevala vojna s Kitajsko.

Največja izvoznica konoplje na svetu je sedaj Italija, kakaj s konopljo posejana površina znaša skoraj 100.000 ha.

Skoraj 40 milijonov mark so nabrali v nedeljo 6. septembra v Nemčiji za zimsko pomoč.

Neko civilno francosko letalo se je vnelo blizu Blide v Afriki; 25 potnikov je živih zgorelo.

180 rudarjev je zgubilo življenje v globini 1000 m pod morskim dnom v nekem rudniku v pokrajini Jamaguši na Japonskem.

73letnico indijskega voditelja Gandhija so 2. oktobra slovesno praznovali po vsej vzhodni Aziji.

Nad 2000 starcev in stark dela v raznih nemških zavetiščih in okrevališčih za ranjene vojake.

Nankinška vlada bo dobila od Japoncev za 500 milijonov jenov orožja, zlasti lahkih in težkih strojníc ter možnarjev.

V Angliji je razmeroma veliko sira in krompirja, mesa pa skoraj nič, je povedal te dni angleški minister za prehrano.

56 milijonov jenov so vložili Japonci v zadnjih petih letih v svoje hranišne zavode.

Mano mrtvih in več sto ranjenih je bilo pri nedavni železniški nesreči med ameriškim Detroitom in Clevelandom.

Uniforme za vse uradništvo bo uvedla bolgarska vlada.

Obnovili so brzojavni promet med Hrvaško in nezasedeno Francijo.

Tri leta ječe ter 100.000 levov globe bo dobil posej vsak bolgarski Jud, ki ne bo nosil na obleki šestokrako zvezdo iz rumenega blaga.

Pomanjkanje jekla v Ameriki otežuje izvedbo novih ladij, piše ameriški tednik »Times«.

Vso pozornost posvečajo angleški strokovnjaki novim vrstam nemških letal, ki lahko letijo v višini 12.000 m.

Italijansko topništvo strelja ob Donu.

Nepopisna partizanska divjaštva

Jakov France iz Bizovika in Cankar Jože iz Dobrunj. Takih evetofih, nadejnih življenjskih sil nas je oropalo partizanstvo!

Se so ljudje, ki pravijo, da vse to, kar listi pišejo, ni resnica, da partizani niso taki itd. Mož, ki je sam slišal, kaj partizani pripovedujejo ter odkrito govore o svojem delovanju, nam je rekel, da je resnica še mnogo hujska kakor popisovanje v listih. Tisti, ki danes nočejo verjeti, kar listi pišejo, so podobni otroku, ki si oči zatiska, da ne bi videl teme. Kdor pa si pred resnico oči zatane, je kriv velikega greha.

Pred seboj imamo poročila na primer s Koževskega, kaj so partizani tamkaj počeli. Naj navedemo nekaj vzgledov!

Dne 25. junija so v Deskovi vasi mučili Dražerja Jožeta, pred njim pa Rožo Majerle s Fužin. Rožo so pustili živeti in je potem ušla. Pripovedovala je, da so tamkaj partizani ustrelili tri ljudi, med njimi 19 let staro Ferderber Marijo iz Dola.

Konec julija so v Spodnjem logu partizani zagrebeli dve še pol živi ženski, ker sta se branili, ko so jima partizani pobrali vse živino in živeč.

V noči od 27. na 28. junija so partizani v Starem trgu ob Kolpi ubili 15 let starega tanta.

V Sodražici so partizani divjali že od 28. majnika dalje, zlasti proti tistim, ki se jim niso hoteli pridružiti. Pod Klancem so ubili 21 ljudi. Najmanjša opazka je že zadoščala, da je bil kdo obsojen na smrt.

Dne 11. majnika so pri Mozlju ustrelili dva brata Altrana, ki sta bila doma v Triesteju. Pravijo, da so ju še živa pokopali. — Dne 25. majnika so v Stalecju ubili Plešeta Pavla, Floro Jaklič in Floro Volf. — V Kanderjuh so ubili 70 let staro Heleno Putre, v Kočarjuh pa Ožbetovo mater, ki pa sta njeni hčerki vkljub temu delavni partizanki.

Komandant Vasja je dal pobiti 19 ljudi, med njimi tri otroke, dve ženski ter starčka, ki je bil že 70 let star. Poleg teh 19 je dal pobiti še štiri partizane, ki se mu niso zdeli dovolj komunistični.

Tudi drugod so partizani strahovito divjali, kakor nam dopovedujejo poročila vsak dan. Tako je na primer nad Višnjo goro okoli Sv. Duha (kakor zda ipravijo na Polzevemu) divjal neki Vencoslav Vinko, od Muljave doma. Čeprav je ta divjak šele 20 let star, se je vendarle že bahal, da je ubil nad 50 ljudi. Okoli Polzevega in Kriške vasi so doslej kmetje našli že nad 40 grobov. Tod so bili pobiti, kolikor se je doslej dalo ugotoviti, tiste: orožnik Jože Markotof, ki je živel kot upokojenec pri Stični, dve sestri Bučar iz Gorenje vasi, I. Potokar iz Zalne, Zupančič iz Kranje vasi, Jerac Janez iz Gatine, I. Zogar iz Luč. Tu pa so našli samo nekateri, medtem ko imena drugih še niso doznana.

Le morite!

Clovek bi ne mogel razumeti, čemu ta srdita krvoločnost zoper lastne rojake, ko ne bi ti ljudje sami naglašali, da jim za Slovence ni nič mar, da jim gre le za revolucijo. Kajpada je med partizanskimi in ofarskimi pristaši bilo — danes jih menda ni več — precej ljudi, ki so bili za OF vneti, mišiči, da s tem služijo svojemu narodu. Zdej so že tudi slepi lahko spregledali, če si ne zatiskajo oči pred resnico, da je OF najhujša nesreča za naš narod. Voditelji OF pa nikoli niso poznali nobe-nega narodnega idealizma, ne tisti rojeni zločinci, ki so zaradi ropanja in moritve šli v OF, ne tisti salonski in gosposki pojbe, ki so se šli voditelji OF zaradi revolucije. Taki špekulantje se za svojo narod niso brigali, marveč zgolj zase in svojo revolucijo. Zato ni čuda, če se iz njihovih ust na

Jakov France starejši iz Bizovika in telovadni učitelj Milko Cankar. Odpeljana sta bila na Polico in tam razmesarjena.

vseh konceh in krajih slišijo besede:

>Kaj nas brigajo Slovencei 30% jih bodo pobili Italijani, 30% jih bomo pobili mi, 30% jih bodo pobrале boleznj, ostane še 10% — to pa bomo mi, ki bomo vladali!

Okoli Žužemberka strahuje ljudi neki Smrke, ki je nekoč vpričlo ljudi kričal na svoje partizane: >Tovariši, še vse premalo morite! Saj vidite, da nam ti kmetje dajo le, kar a puško izsilimo od njih. Zato pa le morite, čeprav nihče ne ostane! Saj nam Slovenci niso bratje, če ne marajo za komunisti! Kaj nam mar Slovenci, nam je mar le svetovna revolucija!

Zdej razumemo, kak duh preveva ljudi, ki so od početka dejali, da hočejo osvoboditi Slovence!

Glave padajo!

Nikakor se ne bo mogel nihče čuditi, če v svojem obupu, da brani gošo življenje — drugo vse so mu partizanski morilci že pobrali — ljudstvo grabi za orožje ter je začelo sekati partizanske glave. Padlo je že mnogo teh krvolokov, ki njihovih imen ne bomo več spominjali.

Pretekli teden pa je v Bizoviku pri Ljubljani roka pravice zadela nekaj najhujših rabljev v ljubljanski okolici. Vojaška oblast je v Bizoviku nedavno presenetila ves komunistično vaški svet, ki ga je vodil Franc Moškerc. Ves svet je bil takoj ustreljen. Smrtna kazen je zadela: dva Moškerc, Horvata, Janežiča in Lobodo. Ti so strahovali bližnjo in daljnjo okolico ter so krivi strašne smrti obeh Jakošev in obeh Cankarjev v Bizoviku. Skrivali so se ti rablji v sobi, ki ni imela ne oken ne vrat, marveč je vanjo bilo mogoče priti le iz podstrešja. Dolgo so se tako skrivali, zdej pa jih je zadela pravična kazen.

Vaška straža iz St. Vida pri Stični je zajela znanega tolovaja in strahovalca Načeta Kralja, ki je dolgo časa strahoval vse vasi velike šentviške fars. Vkljub vaški straži je Nače Kralj, ki je bil poprej trgovec in rdeči podžupan na Koroški Beli, prišel v vas ter ljudem grozil. Z njim je bil njegov brat. Vaška straža je bila takoj na nogah. Kralj se ji je hotel postaviti po robu, pa je bil takoj ubit. Njegov brat se je hlinil, da je tudi mrtev, nato pa je planil kvišku ter zbehal. Straža ga je nato na begu ubila.

Rešen iz partizanskega pekla

Pred 14 dnevi smo že prinesli, kar je našemu listu sam pripovedoval fant, ki je bil rešen iz partizanskega ujetništva. Danes pa smo dobili tole izjavo drugega ujetnika, ki govori bolj glasno, ko prvi članki:

Ko so nas partizani ujeti, so nas vso noč vodili po meni neznanih potih. Zjutraj šele so nas ustavili ob neki vodi pri mlinu in žagi. Dobro so nas zastražili in rekli, da bo vsak kdor bi skušal pobegniti, ustreljen. To je bilo dne 29. junija t. l. Popoldne so prijezdili trije partizani in so drug za drugim imeli govore. Vsak govor se je končal s tem, da bo vsakdo za najmanjši prestopke ustreljen. Nato so nam pobrali legitimacije in denar. Sto lir sem zadnji trenutek še skrival v pas. Sillji so nas in nam prigovarjali, naj se gremo z njimi boriti, toda niso dosegli zaželjenega uspeha. Nato so nam dali na razpolago: ali hočemo domov ali če hočemo delati ali pa naj nas oborože, da se

Dne 17. septembra so kmetje pri Hinjah zbiti komunistični oddelk, ki ga je vodil znani >Stefane<, Oddelk je bil razbit, komandant Štefan pa ubit v boju.

Vsi smo krivi

Spodnje misli je napisal starejši izkušeni mož, ki mu je partizanska druhal na Dolenjskem stregla po življenju. Imel pa je to srečo, da se je umaknil nekaj ur prej, preden so ga prišli krvniki iskat na dom. Postarni mož je ležal nekaj časa v ljubljanski bolnišnici. Sedaj, ko je okreval, je sklenil, da se bo navzle sivim lasem in vsem tveganjem pridružil tistim, ki se bore za slovensko stvar — Legiji smrti.

Mi vsi, pa bodisi vsak posameznik, bodisi celota, se moramo potrkati na prvi in priznati: >Moj greh! naš greh!< Mi vsi posredno odgovarjamo za strahotne grobove, ki so skriti v naših gozdovih za prelito nedolžno kri. Za vse gorje, ki ga nosi danes naš ubogi narod, nosimo krivdo, ta več, on! manj.

Pa boš ugovarjal: >Saj jaz nikoli nisem bil pristač boljševizma, komunizma, ali partizanstva, kakor že imenujemo to družbo zveri v človeški koži.<

>Jaz tudi ne, ti odgovarjam; pa vendar svk kriva jaz, ti in vsi.

Ko sem v težkih tednih čakal v nočeh brez spanja, kdaj bo potrkala na vrata partizanska tolpa in me odvedla v gozd, v grozo in smrt, sem šel vase in obtožil sebe in tebe in vse.

Ali nismo grešili, ko smo leta dolgo puščali, da je pred našimi očmi za naš denar plačana družba vzgajala tiste, ki danes bitajo naš narod? Ali nismo grešili, ko se je poudarjala nevarnost komunizma, pa smo malomarno zmigavali z ramenji, rekoč: >Prazni strahovi.<

Ali nismo grešili, ko smo puščali našo mladino, da je hodila svoja pota, rekoč: >Vse je val nove dobe, mladina naj hodi nova pota, ki bodo prekvasila človeštvo, v novo, bolj človečansko družbo.< Sami že mlajni v veri, smo vodili naše mladje v popolno versko brezbriznost in pozabljali, da je človek brez vere živat.

Saj smo pobijali komunizem. Dosti papirja je bilo popisane in potiskanega. Kvečjemu duhovščina je z živo besedo dala čutili, kam plovemo, zato da je plačala v usodni zmedi težak davek komunističnim hijenam.

Ostajali smo ob nedeljah brez maše — da se odtuje cerkvi še drugi. Zakramenti so nam bili nekaj, kar se opravi samo za veliko noč. Slabo živno se nam je zdelo nekaj, kar straši samo v glavah verskih prenapetežev.

Kdaj smo v družbi in službi resno nastopili proti propagandi, ki se je odevala v vse mogoče ovrže kožne; vendar bi bili, če bi le hoteli, odkrili volje zobe.

Kadar se je bilo treba boriti proti takemu sovražniku, smo bili poklecani mi vsi, da prispevamo k borbi svojo dolžni delek. Ker tega nismo storili, nas toži Krimška jama in stotine groznih grobišč, kjer počivajo žrtve, ki niso zakriville drugega, kakor da so bile morda nekaj boljše od nas in se vsaj nekaj čutile, kar smo mi prespali.

Zamujeno se ne da več popraviti. Rešiti pa je treba, kar se rešiti da. To je ob dvajseti uri naša neizogibna narodna in verska dolžnost. Napake priznati je častno, popraviti jih, pa je dolžnost. — Eden, ki so ga partizani obsodili na smrt.

gremo z njimi borit. Ker jim nisem zaupal, sem si takoj mislil, da s tem, da bi šli radi s te domov, bi nas domov gotovo ne pustili, temveč iz bode držali tako strogo, da bo nemogoče uiti, po ali pa celo postrelili.

Ker sem že tedaj sklenil, da bom, če bo prilika, ušel, sem zaenkrat izbral srednjo pot in se zgledal za delo. Zvečer so nas odpeljali naprej in nam pred odhodom se zabicali, da bo vsakdo, ki bi skušal med potjo uiti ustreljen, sicer pa na to nihče ni mislil, ker smo bili že vsi silno preplašeni.

Ponoči 30. junija smo prišli do vasi Zgoranje Otave. Tu so nas dobro zastražili in tu smo tudi prespali noč. Na vse zgodaj so nas zbudili in nas odpeljali v gozd, kjer smo morali čakati ves dan. Nihče nas ni vprašal, ali smo ženi ali lačni. Šele zvečer smo dobili vsak nekaj koruznega močnika. Naslednji dan so nas peljali čez lško. Tako je šlo kar naprej. Jedli

Kaj je NOVEGA

smo enkrat na dan ali pa še tisto ne in še tisto, kar smo dobili, je bilo pripravljeno bolj za svinje ko za ljudi. Pri Ponikvah so nas v noči 1. julija čez progno peljali, potem ko so zelo pomnožili stražo. Dne 1. julija dopoldne so nas pripeljali v nek gozd blizu Kompolja, nas zastražili in pustili tam do večera. Zvečer smo dobili malo hrane, nato pa smo zopet korakali vso noč. Bil sem že tako slab, od slabe hrane in napora, da sem se kar opotekal. 2. julija smo prišli okrog 11 v Stari Log. Tu so nas namestili v skednjih in nas zastražili. Res je, da smo tu dobili trikrat na dan hrano, toda bila je tako redka, da je bil zelo srečen tisti, kdor je zasledil v tekočini nekaj fižolov. Partizani so ko hodili okoli nas, nam govorili o tovarištvu, kadili cigarete, toda nihče se ni spomnil, da od nas tudi gotovo kdo rad kadil. Seveda smo bili potem, ko so nam pobrali denar in legitimacije, od njih popolnoma odvisni.

Ker smo bili lačni, smo trgali se nezrelo sadje. Toda tudi tega nam niso dovolili in so nam zagrozili, da bo vsakega, kdor bi utrgal še eno jabolko »povohala matilda« (to je partizanski strokovni izraz če koga ubijejo). Dne 13. julija so nas razdelili, in sicer po večini take skupaj, ki se od prej niso poznali. Celo brate so ločili.

Mene so poslali z meni popolnoma neznanimi ljudmi. Vsega nas je bilo petnajst. Se isti dan so nas pripeljali v Podstenice, seveda dobro zastražene. Tu smo morali odslej delati. Sprva smo do 18. julija nosili hlode in kopali zemljo, delali smo zaklonišča. Z nami so ravnali tako kakor bi bili njihovi sužnji. Kakor hitro se je kdo ustavil, da bi se odpočil, ga je že nagnal partizan, ki je nadzoroval delo. Mu prerokal vsa živalska imena od osla naprej, končal pa s tem, da ga bo dal ustreliti. Ustreliti koga je bilo pri partizanih sploh zelo častna zadeva in so se s tem, koliko so jih že postrelili in zaklali, zelo postavljali in si steli v čast. To je pač dokaz partizanske »srčne kulture«. Med partizani so bili večinoma ljudje brez eksistence, ki so na tak način hoteli priti do oblasti. Toda to se jim ne bo posrečilo, ker mora vsak pošten in razumen človek obsoditi tako razbojniško ravnanje.

Dne 18. julija je ta dična družba, v katero sem padel jaz, zbežala iz Podstenice. Nas so zopet vlekli s seboj, dobro nas stražili, ker so brkone že čutili, da smo sili »partizanskega rajca«. Vlekli so nas skozi Stari Log in Beli kamen. Tedaj je padal precej časa dež. Isti partizani, ki so nam vedno govorili o tovarištvu, so imeli odtje, nekateri tudi po tri. Šatorska krila ter so spali na suhem, nas pa segnali skupaj in smo morali spat na prostem, ne da bi imeli kaj za odejo. In tako je bilo vedno. Mi smo imeli slabo hrano, partizanski komandir, komisar in drugi partizani pa so si privoščili mleko, dobro zabeljeno rižoto, stvari pač, ki so jih naplenili po deželi od kmetov. Mi seveda, ki jim nismo bili posebno pri srcu, pa takih stvari nismo bili deležni. Pač najlepša slika »komunističnega rajca« in toliko hvaljenega »tovarištva«. Dne 20. julija so nas peljali nazaj v Podstenice. Ta čas je še vedno deževalo in smo bili stalno vsi premočeni ter nismo imeli niti perila. Poleg tega da smo od njih še nalezli uši. Ko smo jih prosili, naj nam dajo vsaj perilo, da bomo imeli kaj preobleči, so se nam smejali in rekli, da ni partizan, kdor nima uši. Torej so nas smatrali za partizane samo kar se tiče uši. Mnogo je še bilo takih primerov, ki so se vsak dan ponavljali in večali naše trpljenje. Če ne bi imel človek volje še enkrat videti domače, eden mater ali sestro, drugi zopet ženo, otroke itd., sploh ne bi mogli tega zdržati.

Ko smo ob večerih utrujeni od dela ter nismo zaradi uši mogli zaspati, smo se čisto menili o domu. To nas je pozneje tudi toliko zblizalo, da smo si toliko zaupali drug drugemu in na koncu zbežali iz partizanskega ujetništva. Sprva si drug drugemu nismo zaupali, ker smo se bali, da bi nas kdo utegnil izdati. Po 20. juliju smo morali zopet nositi deske iz Poganičkove žage v Podstenice po cesti proti Rogu. Drugi so zopet tolkli kamenje na cesti. Partizani so vsakemu dali kakšno delo, medtem ko so sami lepo ležali po hosti. Partizanski komandir Branko pa je ležal pod kakim drevesom in pil žganje ali vino, kar so mu pač prinesli »hvaložni« partizani, ker jih je blagovolił spustiti domov na dopust. Zanimivo je tudi, kako močno je bil izobražen partizanski komisar do-

d iz »Službenega lista«. V »Službenem listu« z dne 26. septembra 1942 so izšle naredbe Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino o dopolnilnih dolobah k navodilom o likvidacijskem postopku za terjate in dolgove nemških izselnikov Ljubljanske pokrajine, dalje naredba o začasnem zatíjanju starostne meje za sprejem v samostojno izvrševalno službo pri železniški upravi, predpisi o posedovanju, hranjenju in prevažanju tobaka in soli, naredba o razpustu Protituberkulozne lige v Ljubljani, o postavitvi Slovenskega planinskega društva pod nadzorstvo ter nov cenik za zelenjavo in sadje.

d 1000 lir iz Ducejevega sklada je dobila Marija Cigale, rojena Vidmar, v Godoviču, ker je rodila krepka dvojčka.

d Rimski uradni list je objavil ministrsko odredbo, po kateri so pristojna pokrajinska zbirališča začela s 1. oktobrom pobirati ovčje in kozje kože.

d Uradne odredbe zadnjih dni imajo sledeče naslove: Ustanovitev vsenčuliške pomoči pri kr. vsenčulišču v Ljubljani, Odobritev pravilnika šolskega patronata, Prevzem poslov občinskih tujskoprometnih uradov po Pokrajinskem poverjeništvu za tujski promet, Navodila za revizijo cen v pogodbah za oddajo javnih del.

d Za kanonika stol, kapitulja v Novem mestu je imenovan g. Alojzij Strukelj, župnik v Leskovcu pri Kiskem. Čestitamo!

d Združene kmetovalce v Ljubljani opozarja vse one kmetovalce, katerim je bilo izstavljeno dovoljenje za prehod čez kontrolno črto do 30. septembra 1942, da je dovoljenje podaljšano do 15. oktobra t. l. Pripominjamo pa, da dovoljenja za potovanje z vlakom ne bodo podaljšana.

d Za čebelarje. Slovensko čebelarstvo društvo poziva svoje podružnice, ki jim pripada sladkor iz lanskega preostanka, naj javijo, če naj jim ga pošlje po železnici proti povzetju, ali če ga bodo prevzele same pri društvu v Ljubljani. Člani ljubljanske podružnice in direktni člani naj pridejo ponj v društveno čebelarstvo takoj!

d Prva nacionalna kunčerejska razstava je bila od 27. do 30. septembra v Kremoani. Na tej razstavi so sodelovali najbolj znani rejci domačih zajcev iz vse Italije.

d Škof iz Pole se je ponesrečil. Sredi divjačjoega neurja sta v Poli trčila skupaj avto, v katerem se je vračal domov škof Radossi, in neki drugi avto. Pri sanku je dobil škof Radossi poškodbe na čelu in lažji možganski pretres. Zdravniki so napovedali škofu, ki je v

tične čete, kjer sem bil jaz. Komisar Kogo, kakor so mu rekli, niti ni znal dobro brati.

Kmalu nato, okoli 25. julija, smo morali zopet z ntimi bežati. In nato še enkrat, toda se ne spomnim čisto natančno, kateri dan je to bilo. Bilo pa je kmalu po prvem avgustu. Tudi kadar smo bežali so nas obložili z vrečami in morali smo nositi celo nahrbtnike od partizanov, katerim se pač ni ljubilo. Nas so smatrali za prevoznó žijino. Namesto da bi vreče dali na konje, so na njih imeli komisar, komandir in partizanke, s katerimi sta se ta dva gospoda zabavala cele noči. Za to dično družbo smo morali v gozdu pri Podstenicah napraviti lepo barako, kjer sta potem komisar in komandir spala z osmimi partizankami. Zopet smo se vrnili na Podstenice in se je ponavljala ista pesem kot prej, ki je trajala do dne 15. avgusta, ko se je začela ofenziva. Če ne bi bilo te ofenzive, bi nam bilo sploh nemogoče uiti, ker so partizani vsakega na mestu ustrelili. Sicer je bilo pa že iz taborišča skoraj nemogoče uiti. 15. avgusta so torej partizani pred ofenzivo zbežali, nas so seveda peljali s seboj ter se skrili v gozdu za Rogom. Prej v govorjenju vedno tako močni, so bili sedaj partizani silno preplašeni. Ponočili so nam orožje in nam vsenogoče obljubovali. Nismo na ga hoteli sprejeti ter smo se izgovarjali vsak na kakšno holecen ali hibo.

bolnišnici, okrevanje v dvajsetih dneh, če se kaj ne pritakne.

d S četrtega nadstropja je padel na ulico v Romi triletni Nelo Petroni. Fantek je dobil sicer nekaj poškodb, vendar je ostal po izredno srečnem naključju pri življenju.

d Cene semenski koruzi za l. 1942-43 so po določili ministrstva sledeče: prva vrsta 250 lir, druga 200, tretja 165 lir za metrski stot.

d Žetev riža se je te dni pričela v gornji Italiji. Računajo se prav dobro riževo letino.

d Voz listja je peljal oni dan z Možaklje Ludvik Bizjak iz Sp. Gorij. Voz se je prevrnil in pokopal Bizjaka pod seloj. Ponesrečenec je dobil tako hude poškodbe, da je na mestu izdihnil.

d Znižanje starostne meje za sprejem v železniško službo. Po odredbi Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino se za dobo, dokler trajajo izjemne razmere zaradi vojne, pooblašča železniška uprava, da sprejema v samostojno izvrševalno službo tudi mladeniče z manj ko 21 leti — a ne manj ko 18 leti — če ustrezajo sicer vsem ostalim pogojem, ki jih predpisuje zakon.

d Za mesec oktober se obrok določenih živil spremeni tako, da prejmejo potrošniki na živilske nakaznice: riža 500 gramov, testenini 1500 g, olja 2 del, ostalih hranilnih maščob 200 g.

d Solski urnik v milanski pokrajini. Od 8.30 do 8.45 se bodo zbirali šolarji pred učilnico, od 8.45 do 9 bodo vstopali v šolo in ob 9 se bo začel pouk. Konec pouka bo ob 15. V popoldanskem pouku šolska vodstva ne smejo prekoračiti 16.30 ure, zlasti ne od 15. novembra naprej.

d Dovoljenja za potovanje iz Ljubljane. Po zadevnem razglasu pristojne oblasti se odslej izročajo prošnje in dvigajo dovoljenja za gibanje po Ljubljanski pokrajini in za inozemstvo samo v vojašnici Viktorja Emanuela v Metelkovi ulici št. 2. Uradni dnevi so: ponedeljek, sreda in petek. Prošnje se sprejemajo samo od 9 do 11, dovoljenja pa je mogoče dvigniti le od 14 do 16. Dovoljenja bo mogoče dvigniti, načeloma, ne prej ko teden dni po izročitvi prošnje. Ista pravila veljajo za dovoljenja potovanj v Kraljevino.

d Grozdja na pretek. Letos v septembru je bil dosežen že velikanski uvoz grozdja iz Italije. Zadnji čas so prispele večje pošilke sicilijanskega grozdja. Po izjavah uvoznikov sadja je bilo v septembru uvoženo že do 15 vagonov ali velikih tovornih avtomobilov, različnega prvovrstnega grozdja iz Italije. Ljubljana je v septembru porabila do 150.000 kg grozdja, ki ga ljudje letos izredno veliko nakupujejo. Zanimivi bi bili primerjalni podatki o uvozu grozdja v septembru prejšnjih let. Zadnji čas se je bilo, prvovrstno grozde pocenilo za 1 liro pri kilogramu, poprej je bilo grozde po 8.20, sedaj je po 7.20 lire kg.

d Zupan v Tolminu je dobil od podministra za notranje zadeve, Eksk. Buffarinija, brzojavko, v kateri mu vodja vlade in fašizma izreka pohvalo, ker je uvidevno poskrbel, da je bila v občini velika površina neobdelanih zemljišč preorana in posejana.

d Važno opozorilo Rdečega križa. Italijanski Rdeči križ, avtonomna sekcija v Ljubljani, ozirajoč se na objavo v krajevnem časopisu z dne 25. septembra glede dopisovanja vojnim ujetnikom in civilnim internancem, sporoča, da določila, ki so navedena v tem obvestilu, ne veljajo za Ljubljansko pokrajino. Za to pokrajino bodo izdane posebne določbe, zato naj prebivalstvo še ne pošilja korespondence, dokler ne bodo izdana posebna uradna navodila.

d Brezplačno zdravljenje. Visoki komisariat obvešča prebivalstvo, da bo splošna zdravstvena avtokolona vršila brezplačno zdravniško službo v mesecu oktobru v zavodu Lichtenurn, Ambrožev trg. Zdravljenja potrebni se lahko prijavijo na omenjenem mestu vse dni v mesecu oktobru, izvemši ob nedeljah, od 8 do 12 in od 15.30 do 17.30.

d Opozorilo kmetovalcem! Obveščajo se kmetovalci, zlasti oni, ki zaradi ujm nimajo dovolj lastnega semena pšenice, da bosta Gospodarska zveza in Kmetijska družba razdeljevali semensko pšenico, dokler zaloga traja. Glede pogojev in protovitve potrebne količine se naj kmetovalci obrnejo naravnost ali pa preko svojih zadrž oz. občin na zgoraj imenovani za drug. Prijave so nujne, ker je že seme na poti!

Robert & Stevenson
v Poljanah

POBEGLI UJETNIK

PRIGODE UJETEGA NAPOLEONOVEGA VOJAKA

Ni imel niti ene telesne napake, in vendar ni delal posebno dobrega celotnega vtisa. Morebiti je preveč negoval svojo zunanost in človek je imel občutek, da nosi s seboj vonj po milu. Bil je tudi gotovo preveč samozavesten in hladen. V tem, še mlademu častniku, ni bilo ne mladostnega ognja ne vojaške živahnosti. Njegova prijaznost je bila hladna, kar žaljivo hladna, njegova premišljenost dražljiva.

Kakor po navadi, sem popravil njegovo nalogo in zapisal šest pogrščk.

... in pogledal v zvezek.

»Imi šest,« je dejal in pogledal v zvezek, »to me zelo jeziti Nikdar se ne bom prav naučil!«
»Saj prav dobro napredujete,« sem odvrnil. Samo po sebi se razume, da mi nisem hotel jemati poguma, čeprav se je pokazal prirajeno nesposobnega za učenje francoskega jezika. Jasno je, da je za to treba nekoliko vneme, toda ta častnik je bil zadušil svojo vnemo v milnici.

Položil je zvezek v stran, si oprl glavo na roko in me gledal z bistrimi, resnimi očmi.

»Rekel bi, da bi se lahko malo pozabavala,« je prišel.

»Na uslugo sem vam,« sem odvrnil, čeprav sem v srcu trepetal. Vedel sem, o čem bi rad govoril.

»Že dalj časa me poučujete,« je nadaljeval, »in volja me je, da mislim prav dobro o vas. Imam vas za poštenjaka.«

»Lahko si lastim to čast, gospod,« sem odvrnil.

»V tem času ste me tudi spoznali; sicer ne vem, kako sem vam všeč, vendar boste tudi vi nemara pripravljeno misliti, da sem poštenjak.«

»Tega ni treba zagotavljati,« sem odvrnil in se priklonil.

»Izvestno! Kaj je torej s tem Goguelotom?«

»Saj ste slišali, kaj sem izpovedal včeraj pred sodiščem,« sem prišel. »Zbudili so me, ko sem spal.«

»Gotovo, gotovo, slišal sem vse, kar ste izjavili pred sodiščem, brez dvoma,« mi je segel v besedo. »Lahko celo ponovim večino vaših besed. Ali pa v resnici menite, da tudi samo en trenutek verjamem, da je vaša izjava resnična?«

»Potem bi mi tudi ne verjeli, če jo ponovim?« sem odvrnil.

»Lahko se motim: — vendar bomo takoj videli — ampak kolikor jaz vem, mi boste zdaj marsikaj povedali, preden greste iz te sobe,« je rekel.

»Skomignil sem z rameni.«

»Se smem natančneje izraziti? Vaša izpoved kot priča je seveda nesmisel. Položil sem jo ad acta, in sodišče tudi.«

»Moj poklon in najlepša hvala!«

»Vai, kar vas je v šotoru B. moralo vedeti, kaj se je bilo zgodilo,« je nadaljeval. »Zdaj bi pa vas

rad vprašal, ali je pametno, da nadaljujete to komedijo in — med prijatelji rečeno — vzdržujete to pravilico za otroke? Pojdite no, moj dragi, pojdite! Priznajte, da ste premagani in se smejte vsej prigoditi!«

»Dobro, pojdem za vami. Idite naprej. Že vidim, da vam je ta reč kar prirasla k srcu.«

Položil je nogi drugo čez drugo. »Prav dobro razumem,« je prišel, »da je bilo treba zelo previdno ravnati. Drznem si trditi, da je bila storjena celo prisega, vse to lahko prav dobro razumem,« — ves ta čas me je gledal s svojimi hladnimi, svetlimi očmi — »in tudi razumem, da vam je bilo pri častni zadevi pred vsem na tem, da molčite o vsem.«

»Pri častni zadevi?« sem ponavljal in se delal začudenega.

»Mar to ni bila častna zadeva?«

»Kako naj bi bila? Jaz vas ne morem razumeti.«

On pa ni pokazal najmanjše nepotrpežljivosti, ampak je nekaj časa sedel, ne da bi kaj rekel, nato pa je iznova prišel z istim mirnim, dobrovoljnim glasom. »Sodishe in jaz smo bili popolnoma edini v tem, da zavrnemo vašo izjavo, vendar je bila razlika med menoj in drugimi častniki, ki so videli v vas samo preprostelega vojaka, jaz pa sem vas poznal kot poštenjaka. Zaradi tega sem se vprašal, kako daleč pač lahko gre poštenjak? To je, da ne tako daleč, da bi potlačil čisto navaden umor? Ko sem vas potem slišal izjaviti, da prav nič ne veste o vsej zadevi in vse drugo — se mi je posvetilo v glavi in začel sem vas vse drugače razumeti. Zdaj pa, Champdivers,« je vzklilnil, »skočil pokonci in razburjen stopil k meni, zdaj vam hočem povedati, kako se je vse reč vršila, vi pa mi boste pomagali, da bo pravici zadoščeno. Pazite, kaj vam bom zdaj povedal.«

Istoačasno mi je položil roko na ramo in jo močno prijel; ali je še naprej govoril, ali prenehal govoriti, ne vem in do tega dne ne morem dati odgovora na to, kajti Chavenix me je bil prijel prav za tisto ramo, ki mi jo je bil rnil Goguelat. Zavrtelo se mi je v glavi, znoj mi je tekel po čelu; moral sem biti bled ko mrlič.

In tako hitro je zopet odmaknil roko, kakor mi jo je tja položil.

»Kaj vam pa je?« je vprašal.

»E, nič,« sem odvrnil. »Malo slabo mi je prišlo. Zdaj je že minilo.«

»Res? Bledi ste ko zid!«

»Ne, ne, res mi ni prav nič, ves zagotavljam. Je že zopet vse dobro,« sem rekel, čeprav še z jezikom nisem mogel gibati.

»Imi! Lahko nadaljujem?« je vprašal.

»Zdaj pa povejte kot poštenjak...«

»Se razume,« sem odvrnil in si obrisal potni obraz z rokavom, ker takrat nisem imel žepnega robca.

»Ta slabost je prišla kaj nenadoma in nepričakovano,« je rekel dvomeče. »Torej nadaljujmo! Častna zadeva med vami ujetniki se seveda le težko izvrši, toda vendar bi se dvoboj v vsakem bistvenem pogledu lahko vršil docela pravilno, najsi bi bila oblika še tako nenavadna in okoliščine še tako čudne. Zdaj pa povejte kot poštenjak in vojak —! Tako rekoč je zopet počasi vzdignil roko proti moji rami. Tega nisem mogel prenesti! Zganil sem z ramo nazaj in vzklilnil: »Tega pa ne! Ne položite mi roke na ramo! Tega ne morem prenašati. Revmatizem imam,« sem hitro prištil. »Rama je vneta in me zelo boli.«

Iznova je sedel in si počasi prižgal smokko, »Vaša rama mi dela skrbi,« je napoljed rekel.

»Poslal bom po zdravnika.«

»Nikakor ne!« sem ugovarjal. »Samo malenkost je. Prav nič ne zaupam zdravnikom.«

»Pa dobro,« je rekel in dolgo kadil, ne da bi kaj rekel, jaz pa bi, sam Bog ve, kaj dal zato, da bi mogel prekiniti ta molk. »Vse kaže,« je napoljed iznova začel, »da v resnici ne morem nič drugega izvedeti. Dozdeva se mi namreč, da že vse veim.«

»Kaj pa?« sem vprašal drzo.

»Vse o Goguelotu,«

»Prosim, oprostite, ampak jaz vas v resnici ne razumem.«

»Ej! je rekel major, Goguelot je padel v dvoboj, in sicer od vaše roke! Saj nisem otrok!«

»Res je, da niste,« sem mu pritrdil. »Kaj, da ste prav dober teoretik.«

»Ali naj preizkusimo vso reč?« je vprašal. Zdravnik je prav blizu. Svetujem vam, da dve krat premislite vso reč. Poizkusimo neko slabo stran — namreč to, da postane cela zadeva, ki bi morala ostati med nama, povsem javna.«

»Naj bo,« sem odvrnil in se nasmejaj, »vse, samo ne zdravnika! Teh ljudi ne morem trpeti!«

Njegove besede so me nekoliko pomirile, a vendar se nisem počutil dobro.

Chavenix je zopet kadil nekaj časa in gledal zdaj smokko, zdaj mene. »Jaz sem sam vojak,« je rekel iznenada, »in v resnici niti malo ne želim, da bi pripravil v stisko kogar koli zaradi zadeve, ki je bila v zvezi vsemu potrebna in se izvršila pravilno. Obenem pa moram za gotovo vse deti, da se je vse v redu izvršilo. Rade volje vam jamem vaš častni besedi za to. Drugače moram res poklicati zdravnika, čeprav bi mi bilo še tako žal.«

»Jaz ne pridodanem ničesar, pa tudi ničesar ne težim, sem odvrnil. Ampak, če vam zadostuje moja beseda v sledeči obliki, je tole, kar vam imam povedati: Kot poštenjak in vojak vam dam častno besedo, da se ni med ujetniki nič zgodilo, kar bi bilo nečastno.«

»Dobro!« je vzklilnil. »To je vse, kar hočem. Zdaj pa lahko greste, Champdivers!«

Ko pa sem že odhajal, se je nasmejaj in zaklical za mano: »Pozabil sem prositi vas oprostjenja. Še malo mi ni prišlo na misel, da sem vas imel na natezalnici.«

Tisti dan popoldne je stopil na dvorišče zdravnik s polno papirja v roki. Videti je bil razvnel in nevoljen in gotovo ni imel namena, da bi bil vljuden.

»Semkaj je zarjul,« Kdo izmed vas razume nekoliko angleško? Ej,« je rekel, ko me je zagledal, »saj ste tukaj. Kako vam je že ime? Povejte ime, da človek umira. Povejte jim pa tudi, da nimalo ne zavidam tistega, ki ga je za bodel. Najprej jim obrazložite to.«

Storil sem, kakor mi je bilo ukazano. »Lahko jim tudi še poveste,« je nadaljeval, da bi tisti človek — Goguel — kako mu je vendar že ime? — rad videl nekatere izmed vojakov, preden izdihne. Če sem ga prav razumel, bi jih rad poljubil in objel ali drugo tako zoprno traparijo. Ste razumeli? Tukaj imam še en seznam, ki ga je bil sestavil. Vendar je najboljša, da ga kar preberete močem, in kogar ime pokličete, naj odgovori: 'Tukaj!' pa se postavi tamle ob zidu v vrsto.«

Čudno sem bil vznemirjen in nasprotujoča si čustva so me prešinjala, ko sem bral prvo ime na seznamu. Še malo me ni bila volja, da bi še enkrat gledal delo svojih rok, vsa moja notranjost se je upirala tej misli. Kaj lahko bi si pomagati samo če bi preskočil prvo ime — zdravnik gotovo ne bi opazil — in vse bi bilo v redu. Toda moja vest bo lahko za vse čase mirna — niti za trenutek me ta misel ni obvladala.

(Nadaljevanje prihodnj.)

PO ČRNI ZEMLJI

Poglavar črnega plemena po ustoličenju

Zamorček iz belgijskega Konga

Veliko italijansko pristanišče v Tripolisu

Afrika leži v naši predstavi kot dežela tam, daleč za morjem, kjer je strahovito vroče in koder se po pustinjah in puščavah pode divji levi in tigri, v nepreglednih pragozdih pa se skrivajo goli črnci, oboroženi z dolgimi sulicami in z belimi ostrimi zobmi v črnih ustih. Pa ni vse tako.

Začnimo na jugu Afrike. Tam leži tako imenovana Južnoafriška zveza, ki po svoji zgodovini in kulturi niti ni predstavnica črne, ampak bele rase. Tam žive Buri, ki so imeli nekoč samostojno, neodvisno državo, a so njih deželo Angleži pred desetletji podjarmili, ker je v južnoafriški zemlji mnogo zlata in diamantov. Zdaj je Južnoafriška zveza na papirju mednarodno pravno samostojna država, kot dominijon sestavni del angleškega imperija.

Majhna, nerazvita in kulturno zaostala republika črncev je Liberija. Ustanovili so jo Amerikanci minulega stoletja, ko so hoteli dati ameriškim črncom njihovo pravo domovino. V resnici pa je Liberija gospodarsko kakor tudi politično odvisna od Amerike.

Bolj sodobnega značaja je Egipt, ki se z marsikaterim delom Evrope lahko kosa po omiki in gospodarstvu, kar pa ni zasluga Anglije, čeprav si Anglija prisvaja nad Egiptom varušvo, ki ga Egipčani odklanjajo.

Ostali deli Afrike pripadajo Italiji, Španiji, Portugalski, Belgiji, Franciji in Angliji kot kolonije, protektorati in mandati.

Afriško ozemlje je redko naseljeno, gospodarsko nepovezano, večinoma je zemlja še neobdelana. V sebi pa krije Afrika velika bogastva, tako zlato in diamante v Južni Afriki, volno in tobak v Egiptu, fosfor v Tuniziji, kavo v italijanski Abesiniji, les v Nigru in Sudanu. Za industrializacijo ne zadoščajo zgolj človeške delovne sile, ampak predvsem denar.

Marokanska mohamedanka

Mussolinijeva cesta skozi puščavo

Afrika rabi ceste in železnice, šole in bolnišnice, osušena močvirja, nadzorovane gozdove, urejene reke. Treba je priznati, da je v vseh teh pogledih doslej za Afriko še največ storila Italija.

Afriško vprašanje je v novjšem času odprto. Nemara bo sedanja vojna skovala novo usodo tudi za doslej le malo poznano zemljo — Afriko.

Zamorci ob Nilu

Zelenica Siwa v Libiji

GIGANOVA ZAPUSCINA

lugero Dombro.

Prevedel Griša Koritnik.

Ko je končal, je Sinté dejal:

»Pregledal sem prstan in spoznal, da je bil tati cigan poglavar nekega našemu sorodnega plemena. Kajti živimo v rodovih in pohajamo po pokrajinah, ki so nam odkazane, ne da bi jih kdaj zapustili. To pa ne pomeni, da ne bi

...začel pripovedovati o svojem srečanju s starim ciganom...

kdaj pa kdaj kdo moral zapustiti svojo pokrajino; nasprotno, ta ali oni res odide čez mejo in to včasih proti svoji volji. Ne vem, zakaj se je cigan, ki si mu ob smrti stal ob strani, oddaljil iz svoje pokrajine. Po znakih, ki so zaznamovani na njegovem prstanu, pa vem, da je bil poglavar nekega ciganskega plemena v Andaluziji... Zdi se mi celo, da sem svoj čas, ko sem bil še deček, videl tega poglavarja. Da, nedvomno je tisti, ki je bil gost mojega očeta, ko je potoval skozi Novo Kastilijo v tvojo rodno deželo. Spominjam se tudi, da je imel s seboj nekaj medvedov; tvoj medved je brčkone eden izmed tistih ali pa sin katerega izmed njih... Ali je imel samo tega, ko je umrl?

»Da, gospod.«

»Brčkone je družje izgubil. Spominjam se, da je pripovedoval, da gre iskati sreče na Francosko, ki je bogatejša kakor Španija... Ali ni imel nič denarja, ko je umrl?«

»Kar je imel, je podaril meni. Zame, ki sem velik revež, kar majhno premoženje: več ko deset frankov.«

»Tako malo?... Ali ni ničesar omenil, po čemer bi mogel soditi, da ima še kaj drugega?«

»Ne, ničesar... Pač, zdaj sem se spomnil. Rekel mi je: Zate, tudi, tam... tam... Tedaj sem pač debelo gledal, toda nič nisem opazil na označenem mestu. Jasno mi je bilo, da se mu blede.«

»Morda si napak storil, da nisi dalj časa iskal... Vsekakor pa je očito, da ti je namenil vse, kar je imel; škoda, da nisi ničesar več našel! Nasprotno pa si prevzel dolžnost, da oddaš njegovemu plemenu polavarski prstan, da mu morejo izbrati naslednika; nisi še na koncu svoje poti, prijatelj moj. Brčkone ne boš pred prihodom v Cordovo srečal nobenega izmed njegovih. Vidim, da sem pomagal prijatelju svojega plemena in ni mi žal, da sem te poslušal.«

Andrejček se mu je hotel še nadalje zahvaljevati: cigan pa mu tega ni pustil.

Naši trije znanci so se razgovarjali kar naprej, vse do prihoda v Toledo, in se tako dobobra seznanili. Andrejček je na ta način zvedel od svojih sopotnikov marsikaj novega.

Sinté je bil po poklicu potujoč klepar; njegova žena pa je prodajala papir in drobnarije ter napovedovala srečo. Niti njemu niti njej ni manjkalo odjemalcev, kakor je to dokazovala njuna

precejšnja imovitost. Njega so kot poštenega in delavnega delavca po vsej pokrajini radi imeli in ga cenili zaradi njegovih točnih kleparskih pravil; ona pa, čeprav še zelo mlada, je že slovela po ljubeznivosti, s katero je navadno napovedovala srečo, ki jo je brala s črt na roki, iz kart, iz usedin kave in drugih reči, ki se jih poslužujejo pri svojem bajanju prerokinje na javnih trgih.

Mladi par je sklenil, da se bo za nekaj časa ustavil v Toledu, kjer sta tako mož kakor žena upala, da najdeta delo in zaslužek.

Andrejček pa je pripovedoval ciganoma razne zanimivosti iz svoje otroške in deške dobe, ki jo je preživel deloma doma pri babiči vdovi Iru-leghi deloma pri starejšem Gianpaoliju. Znal se jima je tako prikupiti, da sta ga prosila, naj ostane nekaj dni v mestu, kjer bo imel pri njima hrano in stanovanje.

Sprva je to odklonil. Bal se je, da bo v preveliko breme dobrima tovarišema. Hotel pa se je tudi kolikor mogoče izogibati velikih mest, ki so na splošno za potopnike kot je on, manj gostoljubna kakor vasi in mali trgi.

Hotel je razkazovati medveda samo ta dan, in se še pred večerom odpravil dalje. Na pripravljanje obeh novih prijateljev pa je nazadnje je sprejel njuno povabilo. Tako je vsaj mogel privoščiti Medu nekoliko počitka.

Ko so dospeli v mesto in se utaborili v kotu predmestnega trga, si je Andrejček prizadeval, da bi pokazal svojo hvaležnost do obeh gostiteljev na ta način, da jima je pomagal kjer je mogel. Črpal jima je vodo, nakupoval vse potrebno za večerjo in opravil še več podobnih drobnih del. Medtem ko je Sinté opravljati meze, njegova žena pa je pripravljala večerjo.

Druzi dan je Sinté z ženo odšel za zaslužkom.

Andrejček, ki je videl, da se je Medo skoraj docela upravljal, se je najprej odpravil na bližnji poštni urad, da bi po mednarodni denarni nakaznici poslal babiči denar, ki ga je bil prihranil v zadnjem času. Odklinal je torej iz šotora in pustil Meda samega, zaprtega v ciganskem vozu. Pošta ni bila daleč. Lahko bi bil izkoristil svoje prosto predpoludne ter odšel na sprehod po zanimivem mestu. Vendar pa je hotel koristno izrabiti čas, napisati dolgo pismo domov v Hasparren, kamor že nekaj časa ni dospela nobena novica o njem.

Kmalu se je vrnil v šotor. Cigana se še nista vrnila.

...in se lotil pisanja.

Odvedel je Meda, mu odkazal mesto pod vozom in ga trdno privezal s konopcem za kolo, na kar je spet stopil v voz. Kupil si je pri ciganki pisemski papir in ovitek. Dala mu jih je več in odklonila plačilo. Sedel je za mizo in se lotil pisanja

Ubožček je le s težavo pisal. Njegov pouk v preteklosti ni bil posebno skrben in njegov sedanjé klateško življenje ni bilo kaj primerno, da bi si ga bil izpopotnil. Pisal ji je o tem, kar se mu je pripetilo po bivanju v Madridu, od koder ji je zadnjikrat pisal. Na dolgo ji je opisoval Medovo bolezen in da je mogel to težavo premagati samo po zaslugi železnega prstana, ki ga je nosil s seboj. Če bi ne imel prstana, bi mu cigan brčkone odklonil svojo pomoč. Iz tega dogodka je sklepal, da mu bo prstan tudi v bodoče v veliko pomoč in da bo imel srečo med nadaljnjim potovanjem.

»Potovanjem,« je pisal, »ki se vam mora zdeti zelo dolgo, kaj ne, babica? Pa tudi meni, čeprav to življenje zelo dobro dá mojemu zdravju. Boljšega se počutim kakor kdaj koli in to nonmadsko življenje me presenečuje krepki. Prepričan sem, da me ne bi prepoznali, ko bi me spet videli, tako sem se spremenil. Zato bodite zaradi mene popolnoma mirni. Razen vas pogrešam tu samo še ene reči: možnosti, da bi dobil kako sporočilo o vas. Tako zelo si tega želim! Venomer mislim na to... Dosej ga nisem mogel dobiti, ker nisem nikdar vedel, kje se bom ustavil, zato vam nisem mogel dati naslova, na katerega bi mi mogli pošiljati svoja pisma. Danes pa sem glede tega mnogo srečnejši, ker mi je moj prijatelj Sinté dal več podatkov, ki mi ulegnejo biti zelo koristni. Čez mesec dni dospem v Andujar, v andaluzijski pokrajini. Tam se bom moral početi nočest ustaviti, ker je to prvo mesto, kjer bom mogel srečati katerega izmed ciganov, ki jih iščem. Čez tri ali štiri tedne mi torej pišite po gospodični Marjetki, če ne boste našli nikogar drugega. Vem, kako dobra je, zato se bo čutila srečno, da mi bo mogla napraviti veselje. Naslovite pismo na moje ime, pošto ležate, pošta Andujar. Na ta način ga bom dvignil, ko bo čele pravkar dospela. Po zaslugi županovega potrdila mi ne bodo delali težav pri izročitvi.

Sporečite mi vse, kar se je zgodilo po mojem odhodu. Kako je z vašim zdravjem? In kako je z vašimi nogami?«

V tem trenutku se je močno zazibal ciganski voz.

»Ej!« je dejal sam pri sebi Andrejček in planil pokonci. »Nedvomno se je vrnil Sinté. Brčkono mora premisliti voz... Res, krepko ga je odrinil!...«

Nato se je znova lotil pisma na mestu, kjer je bil nehal:

»Upam,« je nadaljeval, »da ste se seznanili z gospodično, ko ste ji jeseni prinesli gob. Brčkone zahajate prav pogosto k njej v obiske; zato sem vam svetoval, da se obrnete nanjo, da vam bo napisala pismo. Zelo dobra je bila z menoj in nikdar je ne bom pozabil.

Čeprav se prvi del moje poti že bliža h koncu, vas vendarle še ne bom mogel tako kmalu objeti, kajti ko bom dospel do ciganov v Andaluziji, bom moral prehoditi še vsa pot nazaj. Ker pa bo brčkone lepo vreme in sem zdaj vajen hoje, bom poslej potoval mnogo hitreje kakor doslej. Vsekakor, babica, pa se nikar ne prepustite, če me ne boste videli tako kmalu. Žal moram delati, da zaslužim denar za vašo kmetijo...«

Na svidenje, babica. Pristržno bodite pozdravljeni!

Pravkar je hotel pismo podpisati, ko ga neznanški hrup vpilja, vzklikov in psokv požene na noge.

Gnan od radovednosti in morda tudi od neke negotove bojazni je pustil pero, črnilo in črnilnik ter divje planil iz voza.

Svojega Meda, svojega dragega Meda, ki se je slepo potil in težko dirjal proti vozu. Jezik mu je molen iz gobca, nagobčnik mu je bil na pol snet in mu je tolkel po prsih, za seboj pa je vlekel konce svojega konopca. Za njim so tekli besneči ljudje, tulili od jeze, vihteli v rokah gorjace in udrihali brez usmiljenja po hrbtu bežečega.

Andrejček si je bliskoma pojasnil ta dogodek. Medo se je z dolgočasil in se hotel odpraviti na kratek sprehod po mestu. Treba mu je bilo samo, da je pretrgal konopec; od tod torej tisti streslaj, ki ga je malo prej občutil v vozu. Zdaj ga je preplašena množica, ki je videla hoditi medveda po mestnih ulicah, s temi nasilnimi sredstvi pripodila domov.

Andrejček se je vsega tega domislil prej, nego bi bil mogel reči »beve« Niti trenutka ni zamudil in je takoj pohitel na pomoč svojemu prijatelju. Planil je z voza, naredil še nekaj skokov in že dosegel Meda.

(Nadaljevanje prihodnjik.)

3.

Čudna malica.

Pod drevesi pred zajčkovo hišo je stala pripravljena miza in zajček je pravkar malical s svojim prijateljem, ki mu je bilo ime Klobučarček, ter je izdeloval klobuke.

Sredi med njima je sedel polh in smrtal in ponudva sta se nastanjala s komolci nanj, kakor bi bil njuna blazina.

Miza je bila velika, toda vsi trije so sedeli ispanjeni na enem samem voglu.

»Ni več preostalo!« sta vzkliznila, ko sta zaledala Lička.

»Kaj še! Pa še koliko ga je!« je rekla Lička in se vesnila na drugi konec za mizo.

»Na, pij vino,« je rekel zajček Macolinček. Lička je pogledala po mizi, pa je videla samo leko.

»Ne vidim vina,« je rekla.

»Zares ga ni,« je rekel zajček Macolinček.

»Pa si nevljudna, da mi ga ponudiš, če ga ni.«

»Ti si šele nevljudna, ker si se vesnila za našo mizo, čeprav te nismo povabili, jo je urno zavrnil zajček Macolinček.

»Saj nisem vedela, da je to vaša miza,« se je govarjala Lička. »Za toliko ljudi je pogrnjeno.«

Klobučarček je odprl oči, pogledal preko desice in rekel samo:

»Zakaj neki je krokar črn kakor tinta?«

Lička je čutila, da ji je zastavil uganiko, pa si mislila:

»Aha, to bo zabavno!«

Glasno pa je dostavila in gledala Klobučarčka obraz:

»Mislim, da lahko uganem.«

»Hočeš reči, da znaš odgovoriti?« je vprašal zajček Macolinček.

»Da, prav to hočem reči.«

»No torej, kar povej, kar veš,« je nadaljeval zajček.

»Na vsak način,« je znova začela Lička, »vem, kar rečem. In to je eno in isto.«

»Ne, to ni eno in isto!« je vzkliznil Klobučarček. »Potemtakem bi se reklo prav tako: Vidim, kar jem, in bi pomenilo tudi: jem, kar vidim.«

»Potemtakem bi lahko rekla,« je nadaljeval zajček Macolinček, »kar mi je všeč in bi to pomenilo: všeč mi je, kar vzamem.«

»To bi se reklo,« je dostavil polh, ki je govoril spanju, »diham, kadar spim in bi bilo isto, če rekel: spim, kadar diham.«

»Kar se tebe tiče, prijateljček polh,« je rekel obučarček, »pa res tako delaš. — Katerega dne mesecu smo danes?« je vprašal nato in se vpljudno nihal k Lički.

Iz žepa je izvlekel uro in jo zamišljeno gledal. Lička je nekoliko pomislila, potem pa rekla:

»Četrtega.«

»Ta ura zaostaja za dva dneve je rekel obučarček, vzdihnil in ježno pogledal zajčka Macolinčka. »Saj sem ti rekel, da je ne smeš zati s surovim maslom!«

»Ampak, saj je bilo najboljšo maslo!« je odgovoril zajček Macolinček.

»Gotovo so prišle drobtinice notri,« je mrmral Klobučarček. »Ne bi je smel mazati z nožem, s katerim si mazal maslo na kruh.«

Zajček Macolinček je vzel uro in jo vrgel v svojo čašico z mlekom. Lička, ki je sedela poleg, ga je gledala.

»Kakšna smešna ura!« je rekla. »Kaže dneve v mesecu in ne ure.«

»Pa zakaj naj bi kazala ure?« je mrmral Klobučarček.

»Dobra ura kaže dneve in celo leta.«

Polh je zmajal z glavo, ne da bi odprl oči: »To so prazni razgovori. Deklica ima prav: vpljudna ura mora kazati ure.«

»Kaj se nisi uganila uganke, deklica?« je vprašal Klobučarček Ličko.

»Ne, ne gre mi,« je odgovorila Lička.

»Kakšen je odgovor?«

»Tega pa res ne vem!« je vzkliznil Klobučarček.

Lička se je oddahnila in rekla:

»Zdi se mi, da bi se lahko kaj boljšega izmislil, gospod Klobučarček, kot da izgubljaš čas z zastavljanjem uganik, ki nimajo rešitve.«

»Če bi ti poznala čas, kakor ga poznam jaz,« je rekel Klobučarček, »ne bi tako govorila. Domnevam, da še nikoli nisi govorila s Časom.«

»Zdi se mi, da ne,« je v smehu odgovorila Lička. »Nikoli ga še nisem videla.«

»Če bi se s Časom dobro razumela, bi ti on naredil glede časa, kar koli bi hotela. Na primer: Misli si, da je ura osem zjutraj in čas, da greš v šolo. Samo pošepni Času in ta ti, kot bi mignil, pomakne uro naprej, da kaže pol ene: čas kosila.«

»Kaj ti tako delaš?« je vprašala Lička radovedno.

»Jaz ne,« je odgovoril Klobučarček. »Preteklega meseca marca smo se sprli in še zdaj mulo kuhamo. To se je primerilo na velikem koncertu v hiši Srčne kraljice, ko sem jaz pel:

Ura teče tikataka,
druga drugi ni enaka,
teče, teče slednji čas,
vija, vaja, piči nas.«

Pri zadnjih besedah je polh dvignil glavo in pričel peti v spanju:

»Vija, vaja, vija, vaja...«

Kar naprej je godel svoje. Šele ko sta ga vsak z ene strani sunila v rebra, je utihnil.

»Nisem še končal prve kitice,« je nadaljeval Klobučarček, »že je kraljica skočila pokonec in kričala:

»Dolgčas ubijta, odsekajte mu glavo!«

»In od tega dne mi Čas noče ničesar ugoditi, za kar ga prosim. Vedno je ura pet.«

»A zato je miza pripravljena za malico?« je vprašala Lička.

»Prav zato,« je rekel Klobučarček. »Pri nas je vedno čas malice in nimamo časa, da bi pospravili kdaj mizo.«

»Zato pa se vedno presedate pri mizi, kaj ne?« je rekla Lička.

»Da, prav zato,« je rekel Klobučarček.

»Kaj pa takrat, kadar pridete naokoli in ste zopet na prvih prostorih?« je vprašala Lička.

»Rajši se menimo o čem drugem,« se je vmesal zajček Macolinček v pogovor. »Vzemi nekoliko več kave z mlekom, punčka.«

»Saj je še sploh nič vzela nisem,« je rekla Lička nejevoljno.

»Hočeš menda reči, da je ne moreš vzeti manj, kot si je že vzela,« je rekel Klobučar-

Živali se združujejo

Prav gotovo je vsak bralec imel priliko opazovati živali, ki se združujejo v večje skupine iste vrste. Tako lete vrane in krokarji v skupinah na polja ter se vračajo v skupinah v svoja prenočišča. Tako se zbirajo škorci v skupinah po več sto v istem kraju, lete skupine iskat hrane in se skupno vračajo domov. Srne in gamzi se zbirajo v večje skupine, trope, ob obrežju morij najdemo velikanske skupine jate galebov itd.

Nekateri teh skupin nastajajo pod zunanji vplivi, druge pa po notranjih nagonih.

K prvim, torej k združevanju živali v večjih skupinah, ki nastanejo pod zunanji vplivi, prištevamo n. pr. pojav, ki ga opazujemo v morju. Pelaska iskričica z latinskim imenom *Noctiluca miliaris* (*noctiluca* = nočna lučka, *miliaris* = podobna prosu), nastopa v Sredozemskem morju v milijardah in povzroča ponoči zelenkasto svetlobo. Poleg te pa so še druge drobne živalice kot drobni račiči in morski ščetinonosi (črvi), ki se ponoči lepo svetijo, nekateri v rdeči, drugi v vijoličasti svetlobi. Morski klobuki plavajo v sto, tisoč in milijonih v raznih barvah in oblikah. Te velikanske mase drobnih živali se združujejo ne morda po kakem notranjem nagonu, marveč pod vplivom fizikalnih ali kemičnih dejstev, ki so nam večinoma neznan.

Pa tudi na suhem najdemo taka združevanja. Tako n. pr. *Potujoča kobilica* (*Locusta migratoria*), ki večkrat nastopa v milijonih ter napravlja velikansko škodo. Pri teh svojih poletih ne pozna nikakih mej, niti morja je ne ustavi. Značilno za te živali je, da potegajo za seboj vse, kar spada k njihovim vrsti. Ko leti tak trop nad sebi enakim, se mu pridruži, tako da nastane širok in več metrov debel pas, ki zakrije celo sonce. Seveda je polje, na katero se tak oblak usuje, v nekaj minutah uničeno. Za tako zbiranje živali je značilno tudi to, da lete vse enako hitro, da jih nekaj vleče, veče v neko skupnost, tako da gre vse enako merno.

Tako kakor potujoča kobilica, ki je znana v Afriki, se združuje pri nas enodnevica v velike oblake. To je četrveroperna enodnevica (*Libellula quadrimaculata*). Ob stoječih vodah je videti ob takih prilikah, kako se dvigajo iz vode godne enodnevce, se zbirajo v večje in manjše skupine, nato se združijo v

ček. »Po mojem je lažje vzeti nekaj več kot nič, kot nekaj manj kot nič.«

Lička ni vedela, kaj naj odgovori na tako brezmiselnost govorjenja, zato je vstala in jezno odšla.

Polh je pri pričji zopet zaspal, ona dva pa sta še dalje jedla slaščice in maslen kruh in pila mlečno kavo s toleno smetano. Še malo se nista brigala za to, da je Lička odšla.

»Nikoli več se ne povrnem sem!« je rekla Lička. »Take neumne malice še svoj živ dan nisem videla.«

Ni še prenehala s temi besedami, ko se je zgodilo novo čudo: kot bi trenil, se je znašla v prekrasem vrtu, ki je bil poln lepih cvetov in koder so se pretakali studenci sveže vode.

(Nadaljevanje prihodnjic)

NOVI GROBOVI

V Mariboru je umrl v starosti 77 let železniški uslužbenec v pokolu Franc Senk. — V mariborski bolnišnici sta umrli 36 letni ključavničar drž. železnice Ivan Jodl in 57 letni krojaški mojster Jernej Navršnik, oba iz Maribora. — V Trbovljah je preminul krojač in trgovec Ant. Medvedek, star 60 let. — V Stožicah pri Lj. je zaspal v Gospodu želez. uslužbenec v pok. 64 letni Franc Ležar. — V kraju Lautental v Nemčiji je zapustil solzno dolino Janez Horžen, posestnik iz Zupče vasi pri Cerkljah ob Krki. — V Mariboru so še nadalje odšli v večnost: 55 letna ščeparica žena Marija Godčeva, 53 letni vpok. pom. kapitan Rudolf Kunc, 59 letni upokojeni državni uradnik Franc Mikec, 20 letna posestnikova hčerka Ivana Kramarjeva in 56 letna vdova po drž. upokojenemu Alojziju Strojjanovu. — V Belgradu sta umrli Mara r. Perhavec in njen mož Franc Kocjančič. — V Višnji gori so pokopali izvrstnega katoliškega moža Pavla Erjavca, posestnika iz Podsmrekov, dolgoletnega, vnetega naročnika in »domodjubovega« čitatelja. — V mariborski bolnišnici sta umrli 29 letna prodajalka Zofija Jug iz Maribora in 48 letni kovač Jakob Koren iz Dogač. — V Mariboru je odšla v večnost v visoki starosti 87 let zasebnica Ana Bražek, na Tezmem na 59 letna uradniška vdova Alojzija Mojzer. — V Ljubljani so odšli v večnost: vdova po blaginjskem ravnatelju v Ljubljani Olga Reich, mizarški mojster Franc Praprotnik, prednica v ljubljanskem mestnem zavetišču s. Gregorija Čož, profesorja vdova Leopoldina Kersnik roj. Rott, Alojzija Egger, upokojena učiteljica Krušič Pavla, bivša trgovka v Kranju Ivana Pfeifer roj. Ramovž, gradbeni tehnik Janez Verbič, bivši trgovec Šef Andrej, sprevodnik drž. železnice v pok. Anton Žganjar, 90 letna Helena Bezlaj roj. Jenko, vdova po pekovskem mojstru Mariju Pauer in vdova po učitelju Mariju Osana roj. Svigelj. — Naj počivajo v miru! Preostale tolaži Bog!

Okrog sosedov

- Madziarsko trgovsko visoko šolo bodo odprli v oktobru v madziarskem Novem Sadu.
- S hruške je padel blokovi vodja nemške nacionalistične stranke v Št. Vidu nad Ljubljano Franc Kovač in se smrtonovarno poškodoval.
- Izredni znesek za javna dela v Srbiji je vlada povzela od 2,2 na 3 milijarde dinarjev.
- Nad 2000 prebivalcev Slivnice in okolice se je zbralo te dni na vaškem večeru. Navzoč je bil tudi župan Schöfl.
- 500 l borovnice so vkuhale ženske v Smartnem pri Golniku v kompotni sok za ranjence.
- Nad 3000 gledalcev je bilo pred kratkim na velikih jahalnih dirkah na igrišču Haška v Zagrebu. Navzoč je bil tudi ves zagrebški diplomatski zbor.
- Mestno ubožnico je dobil hrvatski Sisak. Nadzorstvo imajo usmiljene sestre.
- Lov na fazane in jerebice je do nadaljnjega na Hrvatskem prepovedan.
- Davke je treha plačati. V Mladenovu v Srbiji su krajevne oblasti izdale naredbo, po kateri ne more nihče dobiti soli, olja, sladkorja, kakor tudi ne ostalih monopoliziranih vrst živil, kakor nima plačanega državnega davka, občinskih doli in ostalih občinskih dajatev.
- Vojak kot ribič. Daleč na bregu Severnega morja se bori tudi neka skupina štajerskih vojakov. Med njimi so nekateri vneli ribiči, ki izko-

NAŠI VELIKI MOŽJE

Dr. Francišek Lampe

Dr. Francišek Lampe se je rodil 1859 v Zadlogu pri Črnem vrhu. Ljudsko šolo je obiskoval v Črnem vrhu in v Idriji, gimnazijo in bogoslovje pa v letih 1870 do 1882 v Ljubljani. Tukaj je bil tudi posvečen v mašnika leta 1881. Nato pa je še nadalje študiral bogoslovje in modroslovje v Gradcu in tamkaj tudi napravil iz obeh predmetov doktorat. Ko se je po študijah vrnil v Ljubljano, je bil tukaj vzgojitelj in vodja v ljubljanskem semenišču in v Marijanišču, obenem pa je začel poučevati verouk na šolah. Leta 1885 je postal profesor na ljubljanskem bogoslovju, 1900 pa kanonik. Te duhovniške časti pa ni dolgo užival, kajti še istega leta je v Ljubljani umrl. Od 1885 dalje je bil odhornik, od 1893 pa podpredsednik Slovenske Maticе.

Francišek Lampe je začel pisateljati že v gimnaziji. Da bi se v bogoslovju še dalje vadil v tem in da bi pridobil še druge tovariške, je 1881 v ljubljanskem bogoslovju ustanovil Cirilsko društvo, ki še danes deluje med ljubljanskimi bogoslovci. Že od 1880 dalje je pisal članke v »Slovenca« in v »Zgodnjo Danico«. V teh člankih je razpravjal o raznih kulturnih vprašanjih, pisal življenjepise in vzgojna dela tudi v Slovenske večerice pri Mohorjevi družbi. Tamkaj je objavil tudi spis o sv. Cirilu in Metodu. Ko so leta 1887 ustavili izhajanje Glasnika Katoliške družbe, je Lampe ustanovil »Drobtinice« kot nadaljevanje Slomškovega, enako se glasečega lista. Za vodilo je tem Drobtinicom napisal, da je njihova naloga: »Vnemati za krščansko življenje s pomočjo tiste književnosti, ki najlepše vodi do Boga in njegove ljubezni.« Vanje je Lampe sam mnogo pisal zaradi obrambe vere, cerkve in duhovščine. Nekaj njegovih tovrstnih člankov nosi n. pr. naslove: Pot do resnice, O človeku, Ali je Bog, Slovenec v premislek in prid. To so Lampetova bogoslovna dela poljudnega vsebine.

Naš kulturni delavec se je izredno mnogo bavil tudi z modroslovjem in v tej znanosti vedil postavil Slovencem temeljna dela iz filozofije ali modroslovja. Leta 1887 je namreč napisal Uvod v modroslovje, 1890 pa Dušeslovje. Obe ti dve temeljni deli slovenskega modroslovja sta pisani nekako v sredi med pravim strokovno znanstvenim delom in med poljudno znanstveno razpravo.

Nič manj pomembno pa ni Lampetovo delo v leposlovnih stroki. Ko sta namreč 1887 prenehala knjižna lista »Kres in »Slovenca«, je 1888 Lampe ustanovil književni list »Dom in svet«, ki se danes izhaja. List je bil seveda v prvi dobi pod Lampetovim uredništvom precej skromen in preprost vzgojni in družinski list, namenjen pouku in zabavi. Pozneje pa se je iz leta v leto dvigal in se razvil v najodličnejšo katoliško slovensko revijo. V nji so v teku zadnjih pet in petdeset let sodelovali in rasli vsi slovenski katoliški

pesniki in pisatelji. Ker je bil list sprva skromen, je bil Fr. Lampe lahko njegov urednik, upravnik in odpravnik, vse hkrati, in je združil v svojem krogu taktatne mlade pesnike, pisatelje, slikarje in glasbenike, skratka vse umetnike tiste dobe. Seveda je tudi sam mnogo pisal v »Dom in svet«, ki je bil njegov najljubši list. V njem je n. pr. objavil le razprave, po večini modroslovne vsebine: Lepota in pravost, Cvetje s polja modroslovskega, O lepoti, Dušeslovna pisma, O Dantejevi Divini Comedii. V »Domu in svetu« je objavil dolgo vrsto življenjepisov domačih in tujih velikih mož, tako je obravnaval: nemškega modroslovca Schopenhauerja, učjenjka Jurija barona Vege, velikega italijanskega umetnika Rafaela Santija, Franca Prešernca, Potočnika, Gaja, Cigaleta, Valjevca, Praprotnika, Pajka itl. Napisal je tudi dva potopisa Na jutrovec, Izpohod na Notranjsko. Omenimo naj še tele njegove poučne spise: Sola in življenje. Vede v sedanjem času, O kratkovidnosti, Seziganje mrličev, Slovenskim pisateljem, Rzne misli ob potresu.

Razumno je vodil Lampe »Dom in svet« po zlati sredi med strogim Mahničem in svobodomiselnim Askercem. Njegovo temeljno načelo o umetnosti in moralji je bilo: »Kar ni pravno, ni lepoc. Vseskozi je o razmerju med vero in umetnostjo ter znanostjo izpovedoval načelo, da katoliška vera nikakor ne nasprotuje ne vedi ne umetnosti ne napredku. Po njegovem mnenju je katoliško stališče, ki ga mora katoliški list zastopati, ne morda kako ozkosrčno stališče, marveč obče človeško, kakor je naša vera vesoljna.

Poleg »Doma in sveta« je Lampetovo največje delo kulturne vrednosti prevod in obširna razlaga Zgodb. sv. pisma 1894. To veliko in težavno delo je pozneje dovršil in napisal še novi testament dr. Janez Ev. Krek.

Iz povedanega je razvidno, da je bil Fr. Lampe izredno delaven mož; star, za katero se je zavzel, je izvrševal z vsemi svojimi močmi. Največ moči je posvetil ravno »Domu in svetu« in prevodu sv. pisma. Saj je o »Domu in svetu« in svojem uredniškem delu sam napisal: »Tu podarjam slovenskemu narodu svoje moči, svoje veselje, svoje imetje in svoje življenje.« Zares izredno veliko podrobnega dela je opravil pri vsem tem pa imel tudi velike zamisle, zlasti iz modroslovnega in bogoslovne vede, ali vsega namenjenega ni mogel dokončati, ker ga je v najlepših letih poharala smrt. Dal je temelje slovenski modroslovnosti in bogoslovni vedi, dal nam je sv. pismo, z »Domom in svetom« pa list in mesto, kjer so se slovenski katoliški umetniki vzgajali rod za rodom do današnjih dni. Z ljubeznijo in dobroto je Lampe pridobil ljudi za Resnico in Lepoto, s krščansko izubeznijo je tudi skrbel za slovenske dijake in mlade umetnike. Velika osebnost je bil Lampe in velik bo ostal med nami.

ristijo vsak odmor, da lovijo ribe, s čemer si tudi izboljšajo hrano. Primanjkuje pa jim ribiškega pribora. Zdej je »Tagepost« objavila poziv na štajerske športne ribiče, naj iz svojih zalog pripravijo, da bodo vojak ob Severnem morju lahko lovili ribe.

• Iz Prekmurja. Birma je bila v lendavski dekaniji od 21. do 28. septembra. Birmoval je apostol, administrator za Prekmurje, msgr. somnoljski škof. Povsod je bil sprejet s slovenskim ljudskim petjem, kar je škof polivalil. V Lendavi je bilo 1300, v Beltinceh 1200 birmancev. — Do klečevje se je odeepilo od beltinske župnije je postalo samostojna duhovština, ki jo upravlja g. Koren Ivan, dosedanji upravitelj na Kobilin. — Odranci se bodo tudi odeepili od beltinske re ter postali samostojna duhovnja. Zaukratuje tam vsako nedeljo v žoli tamošnji l

g. Horvat Stefan. — Pouk na soboški gimnaziji je redno prišel s 1. septembrom. Učni jezik je madziarski, poučnje se tudi nemščina. Zavodu ravnateljstvo domačin dr. Komar, ki je navdušen propagator vendičine. — V Lendavi so pred kratkim na novo otvorili porušeni železni most na Muri, ki veže Medmurje s Prekmurjem. Ta most je sedaj edina prometna zveza med Prekmurjem in Medmurjem. — Razpisani sta beltinska in dobrovniška fara, ker sta župnika gg. Vadovič Rudolf in Lejko Stefan upokojena. G. Vadovič je odšel v pokoj s 1. novembrom t. l. G. Lejko Stefan je pa resigniral. — Bivši soboški katehet g. Horvat Stefan je prestavljen iz Sobote za kateheta v Beltince in Odrance. V Beltince je prestavljen za kaplana g. Gregor Janez, dosedaj kaplan pri groju S., dosedanji kaplan g. Fajdiga pa je bil premeščen na Madziarsko.

|| ZA FANTE OD FARE ||

IZ DNEVNIKA ŠPORTNIKA TOMAŽA

Dva tedna na Starem gradu

Med mišljenjem mladih in starih so bile od nekdaj precejšnje razlike. Po naravi je mladini dano, da gleda svet po svoje, da razmišlja o lepši bodočnosti in si postavlja »gradove v oblakih«, kakor pravijo stari. Takim in podobnim pojavom pravijo »mladinsko gibanje«. Le to je včasih pristno, kadar se rojevajo nove misli iz potreb časa in razmer, često pa tudi ustvarjajo mladinsko gibanje od zgoraj, kadar se posreči vodilnim ljudem vzbuditi pri mladini zanimanje za versko, narodno, kulturno, gospodarsko, umetniško, ali pa če hočete športno poglobitev. Saj pravijo, da je s starimi težko začeti kaj novega, poskusiti je treba pri mladih...

Pred dobrimi desetimi leti so imeli tudi športniki svoje mladinsko gibanje. Našli so se mladi ljudje, ki so dvignili svoj glas proti lovu za rekordi, proti velikim prireditvam, podobnim cirkusu, proti plačanim tekmovalcem in podobno. Tudi to jim ni bilo všeč, da so bili športniki »boljši od drugih« le na igriščih, ko pa so slekli tekmovalno obleko, so si spet prižigali cigarete, dekleta so si mazala ustnice in lica, po tekmah pa ste jih lahko videli spet v zatohnil gostilnah pri plesu in pijači. »To naj bil nov način življenja, to naj bi bil uspeh vračanja k naravi in naravnosti!« so godrnjali nekateri in snovali načrte za obnovo in poglobitev mladinske športne vzgoje.

Tako je prišlo tudi na visoki šoli za telesno vzgojo do tečaja, v katerem naj bi se ljudje, nezadovoljni z veljavnimi športnimi navadami, pogovorili o možnostih izboljšanja družabnega življenja med športniki. Herman je imel o tem svoje posebno mišljenje: »Če se mladi ljudje pogovarjajo o stvarih, ki jih ne razumejo, to je mladinsko gibanje in nič drugega.« je dejal in se ni priglasil. Tomaža pa je mikalo potovanje ob Labi vse do Saške Švice in do samotnega gradu v hribih, kjer se je vršil tečaj za taka in podobna vprašanja. Priglasil se je in odpotoval s skupino 40 deklet in fantov.

Velik grad nad malim podeželskim mestom je bil nekako zavetišče za mladino, ki je imela v tistih časih navado, da je potovala po svetu s kitarami v roki. Tokrat je sprejel same športnike. Na gradu so bili v veljavi predpisi, podobni onim, s katerimi so pri nas skavti seznanili svoje pripadnike. Ko si prišel v grad, si nekako odložil s sebe svojo mestno navlako, prepovedano je bilo kaditi in piti, vsakogar si moral tikati, za vsako delo prijeti in se udeleževati jutranje telovadbe, izletov, predavanj, pevskih vaj in podobno.

To so bili dnevi romantike in pravem pomenu besede. Zgodaj zjutraj, ko so se oglasili prvi ptiči, je odmevala po grajskih hodnikih budnica. Prepevali so neko staro pesem v pozdrav dnevu, ki je premagal noč. Ze si moral biti na nogah in hiteti na dvorišče k skupni telovadbi. Vodil jo je vsak dan drugi tovariš, kakor je vedel in znal. Včasih so gojili gimnastiko, včasih pa krčili v teku po mehkih stazah v gozd in se vrnili šele potem, ko so pretekli tri ali štiri kilometre. Potem je hitel vsakdo pod prhe ali k studencu, da si je izmil pot s telesa. Po dobrem zajtrku so sledila predavanja. Skupina nadebudnih športnih idealistov je posedla na travnik ali gozdno jaso in se pogovarjala o vprašanjih, kako poglobiti družabno življenje mestnih športnih organizacij, da bi imeli ljudje več stika z materjo naravo in z ljudmi na kmetih. Ni vse v tem, da hodijo na igrišča, kjer krepijo svoje mišice, pridobiti jih bo treba za izletništvo: peš, na kolesih, na smučeh ali v čolnih, da bodo dohili kaj več smisla za lepoto narave in več razumevanja za tisto vrsto dela, ki človeka redi.

Precej govora je bilo tudi o stari ljudski kulturi. O narodnih plesih pod vedrim nebom, katere sta izpodrinila tango in fox-trot, pa o ljudskih pesmih, na katere je današnji rod že

skoraj pozabil. Tudi v tem je bilo govora, kako izvesti reforme v prehrani in oblačenju, da bi bili ljudje bolj zdravi. Tudi sicer je doživel Tomaž tistih 14 dni na sivem gradu marsikaj zanimivega. Obedovali so včasih kar na tleh kakor kosci na senožetih, kurili taborne ognje, se učili že izumirlih ljudskih plesov in prirejali dolge izlete po neznani okolici. Posebno zanimiv je bil nočni izlet, ki je morala kreniti vsaka skupina po posebni poti na oddaljeno goro in se pri tem zanašati le na čut za orientacijo. Ob dveh ponoči so se sešli na gori in zakurili velik ogenj, priredili ples z baklami in prepevali.

Vse tisto, kar je bral Tomaž o snovanju številnih mladinskih organizacij, ki so bile takrat v modi, je dobilo jasnejšo obliko. »Ne gre vse kar enostavno zasmehovati«, je dejal Hermanu, ko se je vrnil v mesto, »šport je vendarle več kot šivanje krogle in igranje z nogometno žogo!«

Več vina na osebo

Zaradi dveh slabih vinskih letin in škode, ki jo je povzročila vojna, je morala Francija že lanj omejiti uporabo vina z racioniranjem. Doleg je vsak Francoz lahko kupil na mesec 4 l vina, samo delavci so prejeli po 6 litrov. Ker bo nova vinska letina dobra, je sedaj francoska vlada zvišala vinski obrok za 100 odstotkov.

Kako na Romunskem meljejo

Novo predpise za mletje žita je izdala romunska vlada. Po tej odredbi morajo mlinci iz 100 kg običajne 75-kilogramske pšenice zmlati 90% enotne moke, ostanek pa v enotne otrobe. Ječmen morajo zmlati do 77% v krušno moko in do 20% v otrobe. V bodoče morajo za peko kruha uporabiti 70% pšenične in 30% ržene moke.

Poštni predalček za vsako stranko

V Zagrebu, Sarajevu, Banji Luki, Dubrovniku, Osijeku, Zemunu, Slavonskem Brodu in Karlovcu morajo lišni lastniki ali zakupniki v hišah, ki so več kakor enonadstropne, namestiti v veži blizu vrat za vsako stranko poštni predalček, kamor bodo pismoenoše oddajali pošto. Ti predalčki morajo biti narejeni do 30. aprila prihodnjega leta. Lišni lastniki morajo izročiti najemniku odnosno stranki ključ predalčka, ki jima je dodeljen.

Se opice se vojskujejo zoper nje

Na otoku Ceylonu potekajo zdaj velike vojaške vaje. Poročilo, ki ga je dopisnik »CEC« poslal iz Lizbone, pravi med drugim, da te vojaške vaje resno ovirajo — opice! Po ceylonskih pragozdovih je zelo mnogo opic, ki britanskim četam delajo precejšnje preglavice a svojo nagajivostjo. Obmetavajo jih z sadeži vseh oblik in velikosti, kriče, da gre človeku skozi ušesa ter odnašajo celo brzojavno žico, ki so jo pri teh vojaških vajah napeljali inženirski oddelki.

S ŠTORKLJAMI HOČEJO UNICITI RAKE

V nemških vodah je napravila v kratkem času ogromno škodo med ribljim zarodkom neka vrsta iz inozemstva uvoženih rakov. Ker so oblastva opazila, da so povsod tam, kjer bivajo štoklje, raki skoraj povsem uničeni, so začela v prizadetih krajih gojiti v večjem obsegu — štoklje. Vendar se nekateri sprašujejo, ali bo štoklja res rajši zgrabila za raka, kakor za ribo.

Mali oglasnik

Pristojbina za male oglase se plačuje naprej.

Smrekovo čreslo

lepo, zdravo suho in ječice kupi vanko količino uanjarna Lavrič J., št. Vid pri Bučini, Ljubljana.

Suhe gobe

kupi vsako količino po najvišji dnevni ceni Fran Pogačnik, Bleiweisova (Dunajska) c. št. 23.

PRAVNI NASVETI

Konj v hlevu, J. Z. 2. — Prodali ste hlev, vendar ste sebi pridržali pravico, da smete do svoje smrti v tem hlevu imeti po enega konja. Na mesto konja, hočete sedaj dobiti žrebca, temu se pa proti kupec, češ, da ne pusti, da se iz njegovega hleva napravi žrebčarna. Vprašate, kdo ima prav. — Merodajna je volja strank ob sklopu pogodbe. Če ste z besedo konj splošno mislili konjsko pasmo, ne oziraje se na spol — kobila, žrebec, konj — smete sedaj postaviti v hlev tudi kobilo ali žrebca. Seveda, če bi hoteli žrebce spuščati, ne morete storiti tega na kupčevem svetu brez njegovega posebnega dovoljenja.

Obrekovanje, N. Z. — Niste na jasnem, kako dolgo je zakoniti rok za vložitve tožbe zaradi obrekovanja. — Veljajo še vedno stari zakoni. Zasebna tožba zaradi razalutiv ali klevete se mora vložiti v treh mesecih od dne, ko je zasebni tožilec zvedel za storjeno kaznjivo dejanje in za storilca. Drugo pa velja za zaslanje pravice, za preganjanje zaradi klevete. Pravica za preganjanje zastara čez dve leti. Ako pa je meril obrekovalec s posebnim namenom na to, da bi uničil dobro ime ali gospodarski kredit obrekovane osebe, zastara pravica do preganjanja v petih letih.

Dediščina po stricu, G. H. — Stric-vdovec je napravil oporoko in določil za dediča hiše in vrta svojega sina edince. Dva gozda pa je namenil nečakoma. Pri neki nesreči sta se smrtne poškodovala stric in njegov sin. Vprašate, ali bo sta sedaj dediča hiše in vrta oba nečaka. — Ker je dedič — sin edince — umrl, dedujejo hišo z vrtom zakoniti dediči. Ker je bil stric vdovec in je imel le enega sina, a njegovi stariši so že umrli, so zakoniti dediči za hišo z vrtom stričevi bratje in sestre po enakih delih, a če je kdo izmed njih umrl, njegovi potomci. Če je brat umobolen, zato ni izključen od zakonitega dedovanja. Njemu pripadajočo dediščino bo pač oskrboval njegov oskrbnik, ki bo moral letno polagati račune pri sodišču o upravljanju premoženja.

Neveljaven podpis, N. N. T. — Ali je veljavno podpis, če podpisnik ni vedel, kaj je podpisal? V navadnem življenju se smatra, da je oseba, ki se podpisne na kakšni listini, sporazumno s tem, kar je napisano. Če je n. pr. podpisala oseba pooblastilo, se smatra, da je pooblastilna pogodba med obema sklenjena. Če kdo trdi, da ni vedel, kaj da je podpisal, mora pač tožiti na neveljavnost pogodbe in v tožbi dokazati, da res ni vedel, kaj da podpisne. Izid take pravde se ne da prerokovati, ker bo sodišče pač ocenilo vse okoliščine in sodilo po proste preudarku.

Zavarovanje posojila, T. N. N. — Za sina, ki se je poročil, ste si izposodili večjo vsoto denarja pri znanec. Podpisali ste zadolžnico, v kateri ste se obvezali plačati 6% obresti in da vrnete posojilo, kadar bo zahteval. Med tem časom so se razmere bistveno spremenile in denarja še niste mogli vrniti. Sin redno plačuje obresti. Sin, ki ima neobremenjeno posestvo, nudi upniku vknjižbo, upnik pa zahteva, da se vknjižbi le na vašem posestvu, kar bi pa vi radi preprečili. — Upnik ima prav. Vam je denar odšel, vi ste podpisali zadolžnico in zato ima pravico le od vas terjati vrnite posojila, oziroma vknjižbo za zavarovanje na vašem posestvu. Če torej upnik noče, ne more vaš sin prevzeti vašega dolga.

Obljuba zakona, L. R. — Radi obljube zakona, ki je fant ni izpolnil, ne morete tožiti. Samo ima oni, ki ni dal utemeljenega poudara za to, da se zakon ni sklenil, pravico zahtevati povrnitev resnične škode, ki jo ima zaradi neizpolnjene obljube.

Zdravljenje z grozrdjem

Zavod za tujski promet v Agliano pri Astiju v Italiji je pred tremi leti ustanovil posebno postojanko za zdravljenje z grozrdjem. Za novo zdravilišče vlada veliko zanimanje. V septembru je bilo v Agliano zdravniško zborovanje, na katerem je med drugimi predaval tudi znani zdravstveni izvedenec profesor dr. Gama o grozrdju kot zdravilu in živilu. Zborovalci so se preželi tudi s proučevanjem toplih izvirkov v Agliano.